

JAARVERSLAG

2019

Het derde jaar in beeld

Degene die bomen plant, wetend dat hij nooit in hun schaduw kan zitten, is op zijn minst gestart met de te begrijpen wat de zin van het leven is.

-Rabindranath Tagore -

Stichting Rituals to Root

to **R**ituals
to **R**oot

Inhoudsopgave

Inleiding2

Doelstelling stichting.....2

Netwerken en andere activiteiten.....2

Netwerk Sterven en Rouw Flevoland3

Organisatie en participatie Namen Blijven.....4

Deelname Vredesweek Almere i.c.m. Vergankelijkheidsdag.....4

Workshop Liefdevol Levenseinde.....4

De workshop en de Gids.....4

Lezing Nationale Dag Aandacht voor Sterven.....5

Rituelen.....5

Van stageplaats naar samenwerking.....5

Nieuwe zingevingsactiviteiten.....5

Eigen ontwikkeling en deskundigheidbevordering.....6

Externe partijen en samenwerkingen op een rij.....6

Verhuizing6

Financieel verslag.....7

Vooruitblik 2020.....8

Inleiding

2019 was een bewogen jaar waarin de stichting méér bomen plantte (initiatieven startte) die voorzichtig beginnen met wortelen en de bestaande bomen (lopende projecten) dieper en steviger wortelde en beginnen uit te botten. Blijven zaaien en planten vinden wij belangrijk en het afgelopen jaar is er naast dit ook ruimte gemaakt voor eigen bezinning via retraites en deskundigheidsbevordering en mocht er ook al aardig worden geoogst. Met meer bekendheid, aandacht en deelnemers. Graag blikken wij terug op bijzondere momenten en de ontwikkelingen van een aantal projecten met maatschappelijke verbinding en verdieping. Om te kunnen voorzien in een (soms latente) behoefte aan zingeving waarvoor de stichting is opgericht. Het bestuur bestond in begin 2019 uit drie bestuursleden die de opstart mede vorm gaven. 2019 was ook het jaar van bestuurlijke uitbreiding en wisseling met betrokken leden die de doelstelling van de stichting een warm hart toedragen en hun functie onbezoldigd vervullen: voorzitter Zilla van Dijk, secretaris Masja Veerman, penningmeester Eduard Knappe, algemeen leden Lida van Dijk en Robin Zuidam.

Doelstelling stichting

Zoals omschreven in de statuten: het (doen) creëren van individuele en maatschappelijke verdieping en verbondenheid door zingevingactiviteiten te ontplooiën met behulp van rituelen en symbolen, dit alles in de ruimste zin van het woord.

De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door:

- a. het ontplooiën en bieden van zingevingactiviteiten en/of ritueelbegeleiding;
- b. het ontwerpen, uitvoeren en/of bieden van advies over nieuwe eigentijdse vormen van persoonlijk en collectief herdenken, vieren, afscheid nemen en/of betekenis geven;
- c. het (doen) geven van workshops, het houden van lezingen en/of het bieden van stilte retraites;
- d. het (doen) organiseren van evenementen, activiteiten en/of bijeenkomsten;
- e. het (doen) verstrekken en bieden van informatie, advies en/of begeleiding, onder andere door gebruikmaking van de verschillende beschikbare vormen van media;
- f. samen te werken met diverse organisaties en instellingen;
- g. het doen of laten verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of naar het oordeel van haar bestuur daartoe bevorderlijk, nuttig en/of gewenst kunnen zijn.

De stichting beoogt niet het maken van winst en is opgericht uit eigen (privé) middelen. Deze lening is gegeven om de start van de stichting mogelijk te maken. Inmiddels kan de stichting zichzelf bedruipen. Ook de werkzaamheden en meeste vergaderingen vonden plaats op het woonadres van de voorzitter. De bestuursleden zijn allen onbezoldigd.

Netwerken en andere activiteiten

In 2019 zijn vele gelegenheden tot netwerken en het breder bekend maken van de doelstelling en het aanbod van de stichting benut. Hieruit zijn meer bekendheid en samenwerkingen ontstaan. Het vestigingsadres van de stichting werd regelmatig gebruikt voor overleggen, vergaderingen, bijeenkomsten en afspraken. Een greep uit de activiteiten:

- 🔹 De website wordt grotendeels zelf onderhouden en gevuld
- 🔹 Social media kanalen worden ingezet en het aantal volgers groeit gestaag. Het blijkt een bron in het delen van informatie en aanmeldingen voor lezingen en workshops

- 💡 Workshop Liefdevol Levensende is een vaste waarde en blijft deelnemers aantrekken
- 💡 Een lezing gehouden "Uit de doodse stilte"
- 💡 Aanwezig met stand op de zorgmarkt van 16 maart te Lelystad
- 💡 Aanwezig met stand bij Opening Afscheidshuys Almere van Rebels
- 💡 Aanwezig bij Zinvol Ouder, Rijksmuseum Amsterdam Ministerie VWS
- 💡 Zijn er mooie vrijwillige inzetten in stervensbegeleiding onderhouden en afgerond
- 💡 Verschillende samenwerkingen gecontinueerd en nieuwe aangegaan
- 💡 Samenwerking en uitvoering Vredesweek Almere
- 💡 Voorzetting en ontwikkeling Netwerk Sterven & Rouw Flevoland
- 💡 Aansluiting bij Intervisiegroep stervensbegeleiding Het Bezinningshuis
- 💡 Aansluiting werkgroep Rouw Palliatief netwerk Almere
- 💡 Vredesweek Almere: Vrede met Vergankelijkheid
- 💡 Van stage plaats naar volwaardige samenwerking met student ritueelbegeleiding
- 💡 Aansluiting bij netwerk CMO Flevoland – Positieve gezondheid
- 💡 Ontwikkeling en uitvoering van verschillende workshops en verdiepingsmiddagen met rituelen en ceremonies

Netwerk Sterven en Rouw Flevoland

Het netwerk is volop in ontwikkeling en in 2019 werden er drie ontmoetingsavonden in Lelystad georganiseerd. We mochten hierbij vrijblijvend gebruik maken van de ruimte van Yarden Ölandshorst. Thema's:

- 💡 maart | **Complexe rouw en dialoog ontwikkeling netwerk**
- 💡 juni | **Tijd voor ontmoeten**
- 💡 oktober | **Digitale Nalatenschap en netwerken**

De thema/netwerkavonden werden goed bezocht met 23 tot 32 deelnemers. De ontmoetingsavond in juni had slechts bescheiden aantal deelnemers. De dialoog in maart leverde veel inzicht op in de behoefte en aanbod van deelnemers. Hiervoor is een document opgesteld dat als basis dient voor verdere ontwikkeling.

Er is een gesloten Facebook pagina opgezet waarin digitaal genetwerkt kan worden en de mogelijkheid om via LinkedIn met collega's te sparren.

Inmiddels is er een trouwe faciliterende werkgroep ontstaan die meerdere keren per jaar bijeenkomt of overlegt via skypeverbinding namelijk: Elsbeth de Kruijf (Rouwdeskundige), Erna Vlaar (Stervensbegeleider), Anja Stam (Ritueelbegeleider), Martijn Huffnagel (Uitvaartondernemer), Bernadette Wegman (Nazorg) en Zilla van Dijk (Stervens- en ritueelbegeleider alsmede coördinator). *Doelstelling: Een netwerk voor en door professionals in begeleiding bij sterven, uitvaarten en rouw die met elkaar de verbinding en verdieping zoeken in ontmoeting, ondersteuning, inspiratie en informatie uitwisseling. Het netwerk streeft naar ondersteunende verbindingen met de (medische-) zorginstellingen voor verbetering in de overgangen van sterven ervoor, tijdens en erna voor cliënten en hun naasten.*

<https://www.ritualstoroot.nl/netwerk-sterven-en-rouw-flevoland/>

Organisatie en participatie Namen Blijven

De Stichting Rituals to Root werkte in 2019 samen met Namen Blijven in een aantal overleggen binnen de kerngroep. Er is voortgegaan om te voorzien in de behoefte om op eigen creatieve wijze uiting te geven aan rouw via een herinneringswandeling in Almere Haven met interactieve mogelijkheden voor rituelen. Op 9 november vond dit evenement wederom plaats en was er een uur met speciale aandacht voor kinderen. Dit onderdeel werd ook goed bezocht. De avond gaf bezoekers de gelegenheid om actief stil te staan bij hun dierbare overledenen in Het Vroege Vogelbos van Almere Haven. De stichting had een actieve bijdrage met een nieuw ontwikkeld ritueel voor kinderen én volwassenen *Tussen Larf en Li-bel*. <https://www.ritualstoroot.nl/herdenkingsritueel-tussen-larf-en-li-bel/> Ook bestuurslid Masja Veerman hielp mee als vrijwilliger op deze bijzondere avond. In 2020 zal het evenement op 7 november plaatsvinden. www.namenblijven.nl

Deelname Vredesweek Almere i.c.m. Vergankelijkheidsdag

De Stichting InnerCircle (coördinator), Rituals to Root en andere lokale 'partners in peace' van de Vredesweek Almere organiseerde ook in 2019 evenementen die aandacht voor (innerlijke) vrede bevorderen. De stichting participeerde en linkte het thema vergankelijkheid aan vrede doordat vergankelijkheidsdag midden in de vredeweek viel op maandag 23 september. Het thema van deze nieuwe verdiepingsavond was Vrede met Vergankelijkheid en is in samenwerking met Stichting Paradijsvogelbosje, die mede de muzikale omlijsting verzorgde, in Almere Oosterwold ontstaan en gehouden. <https://www.ritualstoroot.nl/vrede-met-vergankelijkheid/>

Workshop Liefdevol Levenseinde

De in 2017 ontwikkelde en gestarte workshop Liefdevol Levenseinde begint steviger en dieper te wortelen. 2019 was voornamelijk een jaar waarin de workshop werd gecontinueerd, verder ontwikkeld en aangepast. De workshop levert een bijdragen aan meer bewust leven en sterven door kennis te delen over het stervensproces en het taboe van praten over de dood te doorbreken. Naast deelnemers die (mantel)zorgen voor een dierbare werd de workshop ook goed bezocht door professionals rondom sterven zoals: begeleiders bij sterven, uitvaarten en rouw, ritueelbegeleiders, POH-ers, coaches, vrijwilligers en deelgenoten die overwegen stervensbegeleider te worden, etc.

De workshop en de Gids

De workshop Liefdevol Levenseinde is een verdiepingsdag waarin een groep van 6 tot 8 personen met elkaar en dit thema aan de slag gaat in theorie én praktijk. Er wordt geleerd hoe men een dierbare liefdevol kan ondersteunen in het grootste levensproces, afscheid van het leven. Dit gezamenlijk aangaan met een dierbare is een van de meest liefdevolle, intense en bevredigende levensprocessen die een mens kan beleven. De dag is inclusief een biologische vegetarische lunch en wordt begeleid door een vrijwilliger. De onderwerpen:

- 💧 Wat sterven voor jou betekent?
- 💧 Het Sterfproces
- 💧 Spirituele communicatie
- 💧 Rituelen
- 💧 Fysieke zorg
- 💧 Voorzorg, zelfzorg en nazorg

De uitgebreide gids werd begin 2018 in grote oplage gedrukt als een magazine. Wanneer de workshop liefdevol levenseinde is gevolgd, krijgt men de praktische gids in Levens- en stervenswijsheid mee. De gids is geschreven om te helpen van sterven een liefdevol proces te maken. Enkele opmerkingen van recensenten van de gids: “in de begrenzing toont zich de meester, heel nuttig voor mensen die een stervend familielid of partner hebben. ...alle informatie is heel waardevol! en met warme hand geschreven, prachtig boek over in aandacht zorgen voor een stervende”. Enkele malen is de gids ook separaat besteld.

In 2019 werd de workshop vijf keer aangeboden en gehouden:

Februari – Ontmoetingshuis De Kern - Almere

Maart - Bezinningshuis Den Dolder

April - Bezinningshuis Den Dolder

September - Bezinningshuis Den Dolder

Oktober - Bezinningshuis Den Dolder

Iedere deelnemer ontving een evaluatieformulier die door 81% van het totaal aantal deelnemers is ingevuld. Naast de tips en andere waardevolle informatie wordt verzocht een totaalcijfer van 1 – 10 aan de dag te verbinden. De stichting is diep tevreden met het gemiddeld cijfer van 8,9.

<https://www.ritualstoroot.nl/liefdevol-levenseinde-2/>

Lezing Nationale Dag Aandacht voor Sterven

Naar aanleiding van de Nationale dag Aandacht voor Sterven op 24 mei zocht de stichting contact met de Hoorneboeg in Hilversum. Daar mocht een lezing gehouden worden met de titel: ‘Uit de doodse stilte’, liefdevol zorgen en handelen in de laatste levensfase (met klankschalen). Deze lezing was een samenwerking met Martijn Huffnagel van Ab-ire uitvaartverzorging die belangeloos met klankschalen de avond mede begeleidde. <https://www.ritualstoroot.nl/interactieve-lezingen/>

Rituelen

Tijdens de werkzaamheden door het jaar heen werden vergaderingen en overleggen begonnen met verschillende openingsrituelen en momenten van bezinning. Tijdens het startup netwerkinitiatief en intervisiebijeenkomst was er een rituele inleiding die de bedding voor de bijeenkomst bracht. Tevens ontving de stichting een aantal verzoeken voor rituelen en ceremonies rondom afscheid, opening en jubilea.

Van stageplaats naar samenwerking

In 2019 werd na afronding van de studie ritueelbegeleiden ex-stagiair Lida van Dijk bestuurslid binnen de stichting. Er ontstond een volwaardige samenwerking tussen haar onderneming “DIJK.ontroerend goed” en de stichting. Deze samenwerking kreeg vorm in de ontwikkeling van de verdiepingsbijeenkomsten voor vrijwilligers in spirituele communicatie ‘De kracht van betekenisvol communiceren’ genaamd. Deze verdiepingssessies zijn 4 keer gezamenlijk uitgevoerd voor het VPTZ en Hospice in Zwolle. <https://www.ritualstoroot.nl/de-kracht-van-betekenisvol-communiceren/>

Nieuwe zingevingactiviteiten

- Herdenkingsritueel **Tussen larf en li-bel** <https://www.ritualstoroot.nl/herdenkingsritueel-tussen-larf-en-li-bel/>

- 🟡 Verdiepingsmiddag **Uit de kist** <https://www.ritualstoroot.nl/uit-de-kist/> (uitvoering 2020)
- 🟡 Verdiepingsavond naar jouw verborgen wereld **Vrede met vergankelijkheid** <https://www.ritualstoroot.nl/herdenkingsritueel-tussen-larf-en-li-bel/>
- 🟡 Workshop **Helpende rituelen bij verlies** <https://www.ritualstoroot.nl/helpende-rituelen-bij-verlies/>
- 🟡 Kennismaking **Omgaan met loslaten** <https://www.ritualstoroot.nl/omgaan-met-loslaten/>
- 🟡 Communicatieverdieping **De kracht van betekenisvol communiceren** <https://www.ritualstoroot.nl/de-kracht-van-betekenisvol-communiceren/>

Eigen ontwikkeling en deskundigheidbevordering

Deelname aan:

- 🟡 Workshop *Voltooid Leven* van Carola Kruyswijk
- 🟡 Lezing over *rouw* - Manu Keirse te Hilversum
- 🟡 Symposium *Niet erkend verlies, Eenzaamheid en rituelen bij Abortus* van Universiteit van Humanistiek te Utrecht
- 🟡 Zangworkshop *Zingen aan het sterfbed* in het Bezinningshuis Den Dolder

Externe partijen en samenwerkingen op een rij

De stichting participeerde in een aantal initiatieven van belang gedurende het jaar:

- 🟡 Hulp geboden bij het opzetten van Netwerk stervensbegeleiding van Het Bezinningshuis in Den Dolder
- 🟡 Intervisiegroep medereizigers op het pad van leven en sterven Het Bezinningshuis in Den Dolder
- 🟡 Actiegroep voor het creëren van een zwerm voor Stervensbegeleiders en manifest
- 🟡 Aansluiting bij www.landelijkexpertisecentrumsterven.nl bij het onderdeel HULP
- 🟡 Aansluiting bij Doodgewoon in de klas van www.totzover.nl
- 🟡 Samenwerking met www.bezinningshuis.nl in aanbod bij Sterven en Rouw en versterking van elkaars besturen door deelname
- 🟡 Samenwerking met www.dekernontmoetingshuis.nl Almere Hout als locatie voor Liefdevol Levensende
- 🟡 Samenwerking met en onderdeel van de kerngroep www.namenblijven.nl
- 🟡 Samenwerking met Stichting www.paradijsvogelbosje.nl/ i.v.m. vergankelijkheidsdag en de Vredesweek Almere
- 🟡 Samenwerking met Martijn Huffnagel van www.ab-ire.nl/ voor Landelijke dag Aandacht voor sterven
- 🟡 Samenwerking Hospice IJsselstein voor mini workshop “Omgaan met loslaten”
- 🟡 Samenwerking met Humanitas Eemland en Versa Welzijn met workshop ‘Helpende rituelen bij verlies’
- 🟡 Samenwerking Bibliotheek Nijkerk met workshop ‘Helpende rituelen bij verlies’
- 🟡 Samenwerking met Indra v.d. Berg van <https://www.vormgevenenvoorgaan.nl/> een Ritueellab met thema “Inspiratie voorgesprek in de laatste levensfase”

Verhuizing

Na een voorbereiding van ruim 3 jaar verhuisde de stichting op de valreep in 2019 van vestigingsadres. We gingen van Almere Stad naar Almere Oosterwold. Oosterwold is een groen

gebied tussen Almere en Zeewolde. Hier is alle ruimte om op eigen initiatief en naar eigen wens vorm te geven aan een droom of een overtuiging. Hier bepalen we niet alleen de eigen woning, en in ons geval de een werkruimte voor de stichting maar gaat ook over aanleg en beheer van wegen, paden, groen, water en de openbare ruimte. Dat realiseer je zelf, samen met anderen. Het is de ultieme vorm van ‘doe-het-zelf’-gebiedsontwikkeling. Behalve een aantal spelregels zijn er geen beperkingen. Samen met toekomstige burens vormgeven aan een groene en duurzame leefomgeving staat voorop. Er heerst hier een verbindende community spirit. Dat is uniek in Nederland. Wij creëerde een mooie woon/werkplek en zullen de komende jaren een vrij toegankelijke Herdenkings- en bezinningstuin vorm en inhoud geven. Deze ruimte is ook geschikt om groepen te ontvangen.

Financieel verslag

In 2019 waren er baten uit donaties voortkomend uit workshops en verdiepingsbijeenkomsten. Uit De Workshop Liefdevol Levenseinde kwamen voldoende bijdragen voort om de kosten te dekken en om in 2020 de gids te herdrukken, één van de doelen voor 2019. Ook is er ruimte voor het verder ontwikkelen van de workshop, waarbij gekeken gaat worden naar een landelijke uitrol.

Overzicht baten en lasten 2019:

	Activa	Passiva	
Bedrijfsmiddelen	€ -	Eigen vermogen	€ 2.928,44
Voorraden	€ 75,00	Schulden	€ -
Rekening courant	€ 2.853,44		
Totaal	€ 2.928,44		€ 2.928,44

Balans per 31-12-2019:

	Baten	Lasten	Resultaat
Donaties	€ 4.950,98		
Communicatie & promotie		€ 231,53	
Ritueel & workshop attributen		€ 130,10	
Reiskosten algemeen		€ 528,28	
Organisatie & opleiding		€ 232,78	
Directe kosten WS LL		€ 709,96	
Inhuurkracht bij Betekenisvol Communiceren		€ 1.000,00	
Overig		€ 128,90	
Totaal	€ 4.950,98	€ 2.961,55	€ 1.989,43

Vooruitblik 2020

In 2020 zullen we onze contacten warm blijven houden en worden werkzaamheden verder verdiept en verbreed. Het is de stichting niet gelukt de ANBI status te verwerven en in 2020 zullen we de stand van zaken opnieuw bekijken. Kleine vooruitblik in de focus voor 2020:

- 💧 aanvragen ANBI status opnieuw overwegen
- 💧 bestuur nog meer betrekken bij activiteiten
- 💧 uitbreiding samenwerking met Het Bezinningshuis
- 💧 Aanbieden van workshops en verdiepingsbijeenkomsten op de nieuwe locatie in Oosterwold
- 💧 Verder ontwikkelen van de Workshop Liefdevol Levensende en landelijke uitrol
- 💧 verdiepen van huidige samenwerkingen
- 💧 aangaan van nieuwe verbindingen en partnerschappen in sterven en rouw
- 💧 spreken op basisscholen over het onderwerp sterven en rouw via *Doodgewoon in de klas*
- 💧 Website aanpassen met nieuwe omschrijving **Bewust leven en sterven** en stervensbegeleiding meer belichten